

ומזה צריך ללמוד להתחזק בהתחלה, ואם תעבור עליו מחשבה של התרשלות ורפיון כח – שלא ליתן לזה מקום כלל ובאמת כל הנסיונות להאדם הם רק מצד הסיבות כי כל ענין שרוחק ממנו, בידועו עוצם ההפסד שבו ואינו מסתפק בו כלל – אין בו שום נסיון לאדם, אף אם עולה לו בקושי.

פרשת בראשית - בטחון עצמי הבהירות מביאה להרגשת בטחון

8. בראשית פרק ג, א
(א) והַנְּזִישׁ הָיְתָה עָרוֹם מִכָּל זֵוֹת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֵל הָאֱשֵׁה אִף כִּי אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הַגָּן:

ספורנו
ויאמר אל האשה. כי שכלה החלוש התעצל מהתבונן, ולא התקומם על הדמיון הכוזב, וצייר אז כחה המדמה כי אמנם אף כי אמר אלקים. שאף על פי שאמר אלקים "לא תאכלו" מעץ הדעת... "פן תמותון" (פסוק ג), מכל מקום לא יתאמת זה. ובכן אמר שכשהנחש, והוא הדמיון, התחיל לשום ספק בזה, הגה האשה בשכלה החלוש אמרה:

9. אבן עזרא בראשית פרק ג פסוק א
והישר בעיני שהם הדברים כמשמעם. והנחש היה מדבר, והיה הולך בקומה זקופה, והשם דעת באדם שם בו.

ספק ברוחניות נובע מוודאות בתאוותנות

10. בראשית פרק ג, ב-ו
(ב) וַתֹּאמֶר הָאֵשֶׁה אֵל הַנְּזִישׁ מִפְּרֵי עֵץ הַגָּן נֹאכַל: (ג) וּמִפְּרֵי עֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בּוֹ פֶן תָּמֹתוּן: (ד) וַיֹּאמֶר הַנְּזִישׁ אֵל הָאֵשֶׁה לֹא מוֹת תָּמֹתוּן: (ה) כִּי יִדַע אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אֲכַלְכֶם מִמֶּנּוּ וַתִּפְקְזוּ עֵינֵיכֶם וְהֵייתֶם כַּאֲלֹהִים יִדְעִי טוֹב וְרָע: (ו) וַתֵּרָא הָאֵשֶׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכָל וְכִי תֹאווֹת הוּא לְעֵינַיִם וַתֹּמַד הָעֵץ לְהִשְׁכִּיל וַתִּקְחוּ מִפְּרִיו וַתֹּאכַל וַתֵּתֶן גַּם לְאִישֶׁה עִמָּה וַיֹּאכַל:

רש"י
(ו) ותכל האשה – לכתה דכרוי של נחש והנלוו לה והאמניתו:

11. חזקוני בראשית פרק ג פסוק ו
(ו) ותרא האשה בלבה כמו וראיתי אני בלבי.

12. כלי יקר בראשית פרק ג פסוק ו
כי בכל חטא יש ליצר טוב ויכוח עם היצר הרע כי היצר טוב מבטיחו שכר הרוחני לעולם הבא והיצר הרע משיב עליו וטוען כי טוב לילך אחר התאוות המוחשות לעין הרואה, כי תאוות העולם הזה נראין לעין כל, מלילך אחר חמדות העולם הבא אשר עין לא ראתה, לכך נאמר ותרא האשה ראתה דברי הנחש וישרו בעיניה טענותיו כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים שתאוות העולם הזה נראין עין בעין לאפוקי חמדות העולם הבא עין לא ראתה

13. נפלאותיך אשיחה דברים עמוד 513
תלמיד של הגאון רבי חיים מוולוז'ין, שהיה בעל כשרון נפלא, עזב את הישיבה והלך ללמוד באוניברסיטה מחוץ לגבולות וולוז'ין, שם התדרדר עד כדי התפקרות והזנחת הדת פעם אחת עבר תלמיד זה דרך וולוז'ין ונזכר ברבו הגדול ... כשנפגש שאל אותו רבי חיים האם זה נכון שעזב את דתו ובגד בתורה? "אכן כן", ענה הלה בבושת ובכנות כשהוא מנמק את סיבת עזיבתו בכך שנתקשה בקושיות פילוסופיות ולא מצא להם תשובה סבירה ... כשסיים פנה אליו רבי חיים ושאל: הגד לי את האמת, יודע אני את מידת כנותך גם היום. האם קושיות אלו נבעו עוד טרם עזיבתך את הדת, או שמא לאחר מכן התעוררו קושיות אלו?" לאחר הרהור ומחשבה רציניים ענה: "רבי, חייב אני לומר את האמת. קושיות אלו התעוררו אצלי לאחר עזובי את דרכי אבותי". "אם כך", ענה רבי חיים, "אין אלו קושיות, אלא תשובות, דהיינו לתרץ ולהצדיק את מעשיך..."

1. בראשית פרק א פסוק א
בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

רש"י

אמר רבי יצחק לא היה לריך להתחיל [את] התורה אלא מהחושך הזה לכם, שהיא מורה ראשונה שנעשו [בה] ישראל, ומה טעם פתח בצלמית, משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לטעם אהם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר צעיונו, בראונו נתנה להם ובראונו נטלה מהם ונתנה לנו:

2. ללמדך בראשית עמוד 1 (הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

לכאורה פורצת התמיהה: האם באמת סבורים אנו כי הגויים יקבלו את התשובה הזו? האם בעקבות התיאור המופיע בתורה, אודות בריאת העולם, הם יוותרו על טענתם ויכירו במלכותו יתברך ובזכותו לעשות בעולמו כרצונו?... אמנם אין ספק בכך שהגויים לא יקבלו טענה המבוססת על תיאור בריאת העולם בפתח התורה... אולם לאמיתו של דבר, התשובה הזו אינה מיועדת עבור הגויים – אלא עבורנו בני ישראל!! כאשר אנו עצמנו נהיה משוכנעים וחדורים בהכרה עמוקה בדבר זכותנו בארץ ישראל, אותה קיבלנו מידו של בורא העולם שכל הארץ שלו - לא יוכלו הגויים לשלוט בה, בין אם יבינו את הסיבה ובין אם לא ...

3. בראשית פרק א, ד

(ד) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ:

רש"י
ולפי פשוטו כך פרשנו לראו כי טוב ואין נאה לו ולחשך שהיו משתמשין בערוביאל, וקבע לזה תחומו ציוס ולזה תחומו צלילה:

4. דעת תורה בראשית עמוד ט

צריך האדם שיהיה לו בכל דבר השגה רוחנית, כי במה הבדיל אלוהים, מה היו הקרדומים בהם בקע והבדיל? אלא הענין הוא על קביעותם של הדברים, כי כל אחד יהיה מה שהוא בעצם, האור יהיה אור, והחושך יהיה חושך, והוא הבדלתם.

5. מכתב מאלהו חלק ג עמוד 206

כאשר מציב אדם מטרה לעצמו להגיע לדרגה מסוימת, או לקנות מעלה ממעלות הנפש, אף שיוודע שקשה הדבר והרבה עמל ויגיע נצרכים לכך, אם הוא מחזק את עצמו ואומר: אחר היגיעה והעמל הראויים בוודאי אגיע ואשיג אותה דרגה ואותה מעלה – הרי בטחון זה כשלעצמו מוכיח שיש לו כבר עכשיו שייכות מה לאותה מעלה אליה הוא חותר, ומשום כך רב בטחונו שישג אותה. אך אם סובר הוא שאין לו היכולת להשיג את המעלה ונרתע מלעבוד ולעמול להשיגה, אין זה אלא משום שרוחק הוא מאותה מעלה ומשום כך נראה לו שאין ביכולתו להשיגה.

פתח לו פתח כחודו של מחט והוא (היצר הרע) יפתח לך את הצורה....

6. בראשית פרק ד פסוק ז

הָלֹא אִם תִּיטִיב יֵשְׂאת וְאִם לֹא תִיטִיב לְפָתוֹחַ זֹפָאת רִבְצִי וְאֶלֶךְ תִּשְׁוֹקְתוּ וְאֶתֶּה תִּמְשַׁל בּוֹ:

7. משנת רבי אהרן חלק א עמוד יד

הנה בשם הגר"א כתבו ד"פתח" – היינו ראשית הספק לעשות נגד רצון השי"ת, שכל דבר שהוא שלם וסגור מכל צד – אין מקום ליצר לשלוט עליו, אך כשמניח בנפשו מקום לספק להתרשל מן התורה ומן המצוות, או לפרוש מהם – שם רובץ החטאת, והיינו שהוא נמצא שם כבעלים עליו, ומתגבר החטא.

19. נפש החיים שער א - הערות פרק ו

והענין כי קודם החטא. עם כי ודאי שהיה בעל בחירה גמור להטות עצמו לכל אשר יחפוץ להטיב או להיפך ח"ו. כי זה תכלית כוונת כלל הבריאה. וגם כי הרי אח"כ חטא. אמנם לא שהיה ענין בחירתו מחמת שכחות הרע היו כלולים בתוכו. כי הוא היה אדם ישר לגמרי כלול רק מסדרי כחות הקדושה לבד. וכל עניניו היו כולם ישרים קדושים ומזוככים טוב גמור. בלי שום עירוב ונטי' לצד ההיפך כלל. וכחות הרע היו עומדים לצד וענין בפ"ע חוץ ממנו. והיה בעל בחירה ליכנס אל כחות הרע ח"ו כמו שהאדם הוא בעל בחירה ליכנס אל תוך האש.... ובחטאו שנמשך אחר פתוי הס"א. אז נתערבו הכחות הרע בתוכו ממש. וכן בהעולמות. וזהו עץ הדעת טו"ר. שנתחברו ונתערבו בתוכו ובהעולמות הטוב והרע יחד זה בתוך זה ממש.

20. דע את עצמך עמוד ק"ח

עקירת הזיהוי העצמי השלילי אצל האדם צריכה להיעשות מכח ההבנה שהגוף הוא רק לבוש, לא עצם האני, והאני הוא הנשמה שהקב"ה מעיד עליה שהיא טוב מאד. גם אם ח"ו האדם הוא בעל כישלון סדרתי - המבנה הפנימי שלו, שהוא עצם האני, נשאר טוב. נמצא אם כן ששורש תיקון ההרגשות השליליות של האדם כלפי עצמו, לא נעוץ בהסבר לסובבים אותו שיעניקו לו גיבוי חברתי, שיחלקו לו כמה מחמאות ביום או שיתפסוהו על איזה הצלחה זנוחה ומחמתה יחמיאו לו שהוא מוכשר, מוצלח וכ"ו, אלא יש לחנך אותו - ואת עצמנו-לאמת האמתית, שהמציאות שלנו היא מציאות טובה.

21. בראשית פרק ד פסוק ו

(ו) וַיֹּאמֶר ה' אֶל קַיִן לְמָה זֶה לְךָ וְלָמָּה זֶפְלוּ פָנֶיךָ: (ז) הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵיטִיב כִּפְתָנוּ זֹטָאת רַבִּץ וְאֶלְךָ תִּשְׁוֹקְתוּ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ:

22. שם משמאל בראשית פרשת בראשית

וכבר דקדקנו למה לא יפלו פניו, האם יותר טוב הי' ח"ו שלא יצטער ולא יפלו פניו ולא יתבייש, הלוא אמרו ז"ל (ברכות י"ב): כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו כל עוונותיו

23. דעת תורה בראשית עמוד כו

כזה הוא סוד היצר הרע, עצם החטא זהו מפלה הכי גדולה, מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, אבל אין זה הכל, כוונתו בעיקר היא לרבוץ על האדם, שהאדם יהיה מוטל תמיד למטה והוא עליו על גבו ... וסוד התשובה לעומתו הוא, כי יתעורר ויתחזק בראשונה לקום ממקום נפילתו, לזקוף קומתו ולעמוד הכן על רגליו, ואז בשכבר עומד הוא, הנה רבים הדרכים גם לבטולו של עצם החטא מאחר שכבר קם למעלה. זהו הפירוש כאן שאמר לו ה' "למה חרה לך" - זהו עצם החטא, אבל עוד יותר רע הוא "ולמה נפלו פניך" - למה אתה מוטל נפול, כי הנפילה שבעקבות החטא קשה מהחטא, הוא אשר אמר לו "אם תיטיב שאת" - התחזק להתנשא, להיות גבוה ממנו, ואם לא תיטיב "לפתח חטאת רובץ", רוצה לומר, תדע שכל כוונתו של היצר הוא אך ורק שתהיה אתה מוטל למטה. והוא מה שכתב כאן הרמב"ן ז"ל "כי הורה על התשובה".

הפתרון לדימוי עצמי שלילי נעוץ בהבנה שהעיקר הוא היא הנשמה

24. בראשית פרק ב פסוק ז

וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֶר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפּוּז בְּאָפְיוֹ וַיְשִׁמֵת זַוְיִים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ זַוְיָה:

14. בראשית פרק א פסוק כו

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְּדֶגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הָרֶמֶשׂ עַל הָאָרֶץ:

רש"י

נעשה אדם - אף על פי שלא סייעוהו ביצירתו ויש מקום למינים לרדות, לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדה ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל קשות מן הקטן. ואם כתב נעשה אדם לא למדנו שיהא מדבר עם בית דינו אלא עם עלמנו, ותפוסת המינים כתב כללו ויברא אלקים את האדם, ולא כתב ויבראו:

15. יחי ראובן בראשית עמוד ח

שאל ר' אלחנן וסרמן זצ"ל, לא מובנים לכאורה דברי המדרש. הקב"ה אומר למשה: כתוב "נעשה אדם". משה רבנו שואל את הקב"ה: "אתה נותן פתחון פה למינים", והקב"ה עונה לו: כתוב, והרוצה לטעות יטעה". וכי זה מסחר הגון? מה הרוח? שילמדו ענוה ודרך ארץ. נו, דבר טוב. ומה ההפסד? שחלילה יהיה כופר אשר יאבד את שני העולמות שלו. מה ההגיון?! השיב ר' אלחנן א מוראדיגע תרוץ ... למעשה בכל הדורות, יהודים מכל קצות העולם, כולל ילדים בחידר, בחורים ואברכים, צעירים ומבוגרים - כולם לומדים את הנאמר בחומש: "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", ואף אחד לא בא לידי כפירה. לומדים את רש"י ומבינים ש"למדה התורה דרך ארץ", ולא קורה כלום. רק מה משה רבנו טען: "אתה נותן פתחון פה לאפיקורסים". השיב לו הקב"ה: "הרוצה לטעות" - האפיקורס הלזה המעוניין לכפור, "יבוא ויטעה" - הוא כבר יטעה ללא הפסוק. גם אם אכתוב "אעשה" - הוא כבר ימצא דרך ופלפול לכפירה, כי לאפיקורסים לא יועיל מה שנכתוב ואיך שנכתוב. הם רוצים לטעות, וכל הרוצה לטעות - שיטעה...

16. נפלאותיך אשיחה שם עמוד 514

הגאון החפץ חיים היה לומד רעיון נפלא מסדר התפילה שאנו מתפללים מדי יום ביומו בתפילת שחרית: "אין כאלוקינו, אין כאדוננו - מי כאלוקינו מי כאדוננו". התשובה וקדמת לשאלה, ומה ההיגיון? אלא מתרץ ה'חפץ חיים', שמכאן למדים אנו, כי תחילה צריך האדם לנטוע בלבו אמונה זכה וטהורה ש"אין כאלוקינו", ורק לאחר שניטעה בליבו אמונה זו, יש לו רשות לשאול "מי כאלוקינו"...

תשובה מיידית מלמדת על חוסר חיבור לחטא

17. בראשית פרק ג פסוק יב

וַיֹּאמֶר הָאָדָם הֲאִישֵׁי אֲשֶׁר נְתַתָּה לְעֹמְדֵי הָאָדָם לֵאמֹר לֹא יִשְׁוֹקְתוּ וְיִחַס אֲשַׁמְתוּ לְקוֹנוֹ, תַּמּוּרַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁהִיטָה רַאוּיָה לוֹ, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה דוּד בְּאִמְרוֹ אֶל נֶתַן "חַטָּאתִי"

18. דעת תורה בראשית עמוד כב

ולכאורה תמוה, מהי הביקורת הגדולה כל כך שלא אמר תיכף ומיד "חטאתי", הלא סוף סוף הכיר החטא ועסק ק"ל שנה בתשובה...? וזהו סוד הדבר, בטבעה של צפור דרוור רואים אנו דבר מבהיל, שכל רגע ורגע היא הופכת ראשה לכל הצדדים, וכך זה הוא אצלה "גאוני גאונות" והיא מסתובבת ככה מבלי לשקוע במחשבות על אף רגע ... ושתל בה כח זה כדי שתוכל להמלט מרודפיה. מעתה נתבונן נא באדם עצמו: הלא ברגע בלתי מתחלק ממש אורבים לו תמיד ללוכדו ... ולפי זה היה ראוי מצד היסוד של "הצור תמים פעלו" שיהיה גם לאדם כח כזה, להפוך פניו כל רגע בלי הפסק ולהתבונן סביבו אם אין מי שרוצה ללכדו ברגע קט! אולם האמת היא שגם באדם ישנו כח כזה, וזהו כח התשובה שחננו הבורא מתחילת יצירתו, שיוכל ברגע בלתי מתחלק להסתכל בכל הצדדים ולהתבונן בכל עניניו וכשכח זה בריא באדם, לא יתכן באמת שלא יכיר תיכף ומיד שרוצים ללכדו, ובאם כבר הספיקו ללכדו - הנה יכיר תיכף ומיד שהוא נלכד, והאדם שאינו מכיר תיכף - ראייה ברורה היא שהכח הזה התקלקל אצלו.

הפשט שהקב"ה ראה שהאור טוב ואין נאה לו ולחושך שיהיו משמשים בערבובייה, משום כך קבע לאור שתחומו יהיה ביום ולחושך קבע שתחומו יהיה בלילה. אומר ר' ירוחם, מכאן עלינו ללמוד שיש עניין שכל אחד יהיה מה שהוא בעצם ואסור שאחד יתערבב בתחומו של השני. פעמים רבות בנפש האדם יש בלגן גדול של הגדרת טוב ורע, גם אם אדם יודע מהו טוב ומהו רע עדין יתכן שהאדם יאחוז גם בזה וגם בזה. חוסר בהירות גורם לאדם טשטוש גדול בהבנת משמעות החיים והתוצאה שביחס לדברים רבים בעיקר רוחניים האדם מסתובב בחוסר וודאות מבלי יכולת להגדיר את הדברים בצורה טובה ומדויקת. אביא דוגמא אחת כדי להמחיש את הדברים. פעמים רבות ניתן לראות מוסד לימודים שמנסה להיות גם תורני וגם לאומי. לדוגמא, מצד אחד מנסים להקנות ערכים של לימוד תורה ומאידך יתלו תמונות של אליעזר בן יהודה כמחדש השפה העברית, למרות שאליעזר כשלעצמו היה אדם שהתנגד ובז לערכים דתיים עד ש"זכה" שהרב זצ"ל יתן לו את התואר "אבר מדולדל". הדוגמאות רבות, אבל הרעיון ברור.

5- לפני שנעבור לשלב הבא נביא את דבריו של הרב דסלר כהקדמה. כאשר אדם מציב לעצמו מטרה להגיע לדרגה מסוימת, או לקנות מעלה ממעלות הנפש, אף שיודע שקשה הדבר והרבה עמל ויגיע נצרכים לכך, אם הוא מחזק את עצמו ואומר: אחר היגיעה והעמל הראויים בוודאי אגיע ואשיג אותה דרגה ואותה מעלה – הרי בטחון זה כשלעצמו מוכיח שיש לו כבר עכשיו שייכות מה לאותה מעלה אליה הוא חותר, ומשום כך רב בטחונו שישגי אותה. אך אם סובר הוא שאין לו היכולת להשיג את המעלה ונרתע מלעבוד ולעמול להשיגה, אין זה אלא משום שרחוק הוא מאותה מעלה ומשום כך נראה לו שאין ביכולתו להשיגה. יש כאן עקרון חשוב מאד, כדי לחזק את הביטחון עלינו להיות מחוברים ברמה זו או אחרת לאותו דבר, ללא חיבור, בלתי אפשרי שנהיה בעלי בטחון עצמי. נביא דוגמא קטנה שתמחיש את הדברים היטב. אחד הסודות להצלחה בכל תחום הוא לשים את האדם הנכון במקום הנכון, לדוגמא יש מורה שמתאים ללמד כיתות נמוכות ויש מורה שמתאים ללמד כיתות גבוהות, יש מורה שמתאים ללמד משנה ויש מורה שמתאים ללמד גמרא. טעות גדולה לנסות ליצור מציאות בה כל מורה יהיה מוכשר לכל מקצוע. יש מנהלים שדוגלים בשיטה הזו, אך לעניות דעתי השיטה הזו לא רק שלא מועילה אלא גם מזיקה. המומחיות הגדולה היא להכשיר אדם לתפקיד מסוים ולהשאיר אותו שם מתוך הנחה שכלל שהשנים יעברו הוא רק יתמחה יותר, כמובן שיש מקום להתרעננות, השתלמויות וכדו' ולפעמים האדם עצמו רוצה לעשות שינוי, אבל ככלל העיקרון הזה נכון והתוצאה תהיה שמול התלמידים עומד מומחה למקצוע אותו הוא מלמד. רק באופן הזה ניתן יהיה להעביר את החומר הנלמד בצורה טובה שתופנם אצל התלמידים.

דבר שאדם מרגיש אליו שייכות הוא רוצה לעשות אותו טוב, דבר שאדם לא מרגיש אליו שייכות הוא רוצה לעשות אותו כדי לסיים ולהשתחרר מאותו דבר. כמובן שההשלכות הם בהרגשת הביטחון, כאשר אדם מתעסק עם דבר שהוא מחובר אליו, הוא מרגיש תחושת ביטחון, כאשר אדם מתעסק עם דבר שרחוק ממנו הוא מרגיש חוסר ביטחון.

פתח לו פתח כחודו של מחט והוא (היצר הרע) יפתח לך את הצורה....

25. בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה ח

אם זכה אדם אומרים לו אתה קדמת למלאכי השרת ואם לאו אומרים לו זבוב קדמך, יתוש קדמך, שלשול זה קדמך...

26. יחי ראובן בראשית עמוד יא

והדברים מתמיהים: ריבוננו של עולם מתי נברא האדם - לפני היתוש או אחריו? כל אחד יודע שהאדם נברא ביום השישי. וכי אם הוא זוכה המציאות משתנה, הוא נברא לפני היתוש ו"אומרים לו את קדמת למלאכי השרת! ... מבאר רבי איצ'לע בלאזר זצ"ל ... האדם הוא צרוף של גוף ונשמה, מצד אחד הוא "עפר מן האדמה", וכפי שרבי שלום שבדרון זצ"ל היה אומר בשם רבו -

כבשר מן האיטליו ... ומאידך גיסא יש בו נשמת חיים, שהיא חלק אלוה-ממעל. אדם שלא זכה, הוא זה שהמציאות והמהות של החיים שלו הם חיי הגוף ... טיולים מכוניות הנאות – צריך להנות בחיים יטעם החיים קוקה קולה.... לעומתו זה "שזכה", הוא יודע מה תכלית החיים, מבין ומכיר את המטרה אם אתה נשמה - הנשמה אכן קדמה לפני כל הבריאה, הנשמה חצובה מכסא הכבוד לפני בריאת העולם....

סיכום

1-2 – התורה פותחת בסיפור הבריאה – "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ". רש"י מביא את דבריו הידועים של רבי יצחק, ש"לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו". הרב מרדכי פרוינדליך בספרו "ללמדך" שואל, וכי באמת סבורים אנו שהטענה הזו תיישב את דעתם של יושבי הארץ והם יניחו לעם היהודי להתיישב בארצו מבלי מפריעו? אלא שהתשובה הזו אינה מיועדת עבור הגויים אלא עבור עצמנו!! כאשר אנו עצמנו נהיה משוכנעים וחדורים בהכרה עמוקה בדבר זכותנו בארץ ישראל, אותה קיבלנו מיידו של בורא העולם שכל הארץ שלו - לגויים לא תהיה הו"א שהארץ שייכת להם.

יסוד זה נכון בנוגע לארץ ונכון בכל תחום בחיים. ככל שאדם יהיה משוכנע, מחובר וחדור בהכרה עמוקה באמת הפנימית בה הוא מאמין, בקלות הוא יוכל להשפיע ולחבר את הזולת לאותה הכרה. אנשים עם בטחון עצמי, אלו אנשים שבדרך כלל מאד מאמינים באמת שלהם ומשום כך הם גם מצליחים להדביק אנשים אחרים באותה אמת. כמובן שלא כל בטחון עצמי הוא נכון וטהור, אבל וודאי שכאשר אנו רוצים להנחיל את התורה בעם ישראל, בראש ובראשונה עלינו לבנות לעצמנו עמוד שדרה חזק ויציב.

3-4 – אחד הגורמים הראשיים לכך שאדם יסתובב חסר בטחון ומלא בספקות הוא כאשר אור וחושך משמשים אצלו בערבובייה. בסיפור הבריאה נאמר: "וירא אלוקים את האור כי טוב ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך". רש"י מפרש על פי

ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלוקים יודעי טוב ורע". אם תיקח היום בחור ישיבה שהרב שלו אמר שאם תעשה ככה וככה יהיה ככה וככה ותבוא ותאמר לו שהרב שלו סתם אמר דברים באוויר ועוד תסביר לו שלרב שלו יש אינטרסים, נראה לי שהתלמיד לא היה נשאר חייב והיה משיב מנה אחת אפיים. ק"ו בן בנו של ק"ו שבשלב זה האשה היתה צריכה להפליק לנחש שתי סטירות ולומר לו שילך לכל הרוחות והשדים. מדוע היא לא עושה זאת? התשובה נמצא בפסוק הבא: "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעיניים ונחמד העץ להשכיל", במילים אחרות לחווה היה רצון אדיר לאכול מן העץ, כל מה שהיא היתה צריכה זה טיעון מדוע עשתה זאת, הרי סוף סוף לחטוא בלי תירוץ זה לא נעים, גם אם התירוץ יבוא מהנחש זה כלל לא משנה, העיקר שיש תירוץ. בפסוקים, מחד, התורה מגלה לנו את ההתרחשות החיצונית שכביכול הביאה לחטא – הדו שיח של האשה עם הנחש. בעולמה של האשה שהיתה הגורם העיקרי לחטא. לא לחינם מעשה האכילה נכתב באותו פסוק עם תיאור הסערה הפנימית שהתרחשה בעולמה הפנימי של האשה, כדי לומר לך שהגורם העיקרי לחטא היתה התאוה והדו שיח עם הנחש היה רק התירוץ למעשה.

רש"י מפרש על המילים "ותרא האשה – ראתה דבריו של נחש והנאו לה והאמינתו". לשם מה רש"י אומר שדברי הנחש הנאו לה? אלא שההנאה היא הפתח שפתחה האשה ליצר, והפתח הזה, הוא שהביא את האשה להאמין לדברי הנחש. וכמו שאומר החזקוני "ותרא האשה בלבה". יש שכל ויש לב וכל השאלה למי מקשיבים, הלב הוא התאוה, השכל הוא החלק האלוקי וכל השאלה מי מנהיג את מי. רשעים ברשות ליבם, צדיקים ליבם ברשותם!! כך מסביר הכלי יקר את הדברים, בכל חטא יש מאבק בין היצר הטוב שמייצג את העולם הבא ובין היצר הרע שמייצג את העולם הזה וכל השאלה עם מי אנו בוחרים ללכת. בהתבוננות עמוקה אין כאן כל ספק, גם היצר הטוב וגם היצר הרע שניהם וודאות גמורה, כל השאלה היא באיזו וודאות בוחר האדם!!! הרב זילברשטיין מביא סיפור נפלא על ר' חיים מוולז'ין: תלמיד של הגאון רבי חיים מוולז'ין, שהיה בעל כשרון נפלא, עזב את הישיבה והלך ללמוד באוניברסיטה מחוץ לגבולות וולוז'ין, שם התדרדר עד כדי התפקרות והזנחת הדת פעם אחת עבר תלמיד זה דרך וולוז'ין ונזכר ברבו הגדול ... כשנפגש שאל אותו רבי חיים האם זה נכון שעזב את דתו ובגד בתורה? "אכן כן", ענה הלה בבושת ובכנות כשהוא מנמק את סיבת עזיבתו בכך שנתקשה בקושיות פילוסופיות ולא מצא להם תשובה סבירה ... כשסיים פנה אליו רבי חיים ושאל: הגד לי את האמת, יודע אני את מידת כנותך גם היום. האם קושיות אלו נבעו עוד טרם עזיבתך את הדת, או שמא לאחר מכן התעוררו קושיות אלו?" לאחר הרהור ומחשבה רציניים ענה: "רבי, חייב אני לומר את האמת. קושיות אלו התעוררו אצלי לאחר עוזבי את דרכי אבותי". "אם כך", ענה רבי חיים, "אין אלו קושיות, אלא תשובות, דהיינו לתרץ ולהצדיק את מעשיך..."

14-16 – את היסוד הזה ניתן לראות פעם נוספת בפרשתנו. בבריאת האדם נאמר "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". הלשון תמוהה, וכי בבריאת האדם היו כמה שותפים? אלא מיד רש"י מפרש שאע"פ שלא סייעוהו המלאכים ביצירתו בכל אופן הדברים נכתבו בלשון זו כדי ללמד מידת דרך ארץ וענווה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן. אומר רש"י ואע"פ שיש מקום למינים לרדות ולומר שכביכול יש שתי רשויות,

6-7 – לאחר שה' לא שעה למנחתו של קין נאמר "ויחר לקין מאד ויפלו פניו". ה' פונה לקין ואומר לו "למה חרה לך ולמה נפלו פניך הלא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ ואליך תשוקתו ואתה תמשול בו" ר' אהרן קוטלר מביא את הגר"א שלמד מכאן יסוד גדול בדרכי היצר. התורה משתמש דווקא במילה "פתח" כדי לומר שהיכולת של היצר לפעול על האדם היא רק כאשר יש לו פתח להיכנס, כשהאדם שלם וסגור מכל צד אין שום יכולת ליצר לפגוע בו. הפתח הוא ספק, ודרך הספק היצר נכנס ומפיל את האדם. הפתח אינו נוצר מעצמו אלא האדם בעשר אצבעותיו הוא זה שיוצר אותו!! אדם לא פותח פתחים שהוא אינו מעוניין בהם וכיון שכך נמצא שלכל פתח קדם רצון פנימי. גם אם הרצון הפנימי הזה מבטא מרידה בבוא צריך לומר שלאדם היה רצון למרוד בבואו. פעמים שהרצון הזה אינו נמצא כלל במודע, אך בהתבוננות עמוקה נוכל להבחין שלכל חטא קדמה תשוקה פנימית עמוקה ליפול בחטא, שהרי אילו לא היתה כלל תשוקה, הרי שהאדם היה שלם וליצר לא היה מהיכן להיכנס. מסיים ר' אהרן קוטלר וכותב שכל הניסיונות של האדם הם רק בדברים שיש לו בהם

ספק, כלומר דברים שהוא פתח להם פתח, אבל דברים שהאדם אינו מסתפק בהם כלל אין שום ניסיון לאדם משום שהוא יעמוד בכל קושי והתמודדות.

8-9 – נתבונן בדו שיח בין חוה לנחש ונראה איך היסוד הזה בא לידי ביטוי בפשט הפסוקים. הנחש פונה לחווה ואומר: "אף כי אמר אלוקים לא תאכלו מכל עץ הגן". הספורנו מבאר את דברי הנחש שאע"פ שאמר אלוקים לא תאכלו מעץ הדעת פן תמותו, מכל מקום אין לך מה לדאוג כי "לא יתאמת זה". אם נאמר את הדברים בסלנג שלנו "מילה שלי כנגד מילה שלו". אלוקים אמר שאם תאכלו תמותו ואני אומר שלא תמותו. הספורנו אומר דבר נוסף: "ויאמר אל האשה כי שכלה החלוש התעצל מהתבונן ולא התקומם על הדמיון הכוזב". ברור לכל בר דעת שכאשר הקב"ה אומר מילה והנחש אומר מילה הפוכה ברור שהאמת עם הקב"ה, אך משום מה אצל האשה זה לא עבד, מגלה לנו הספורנו הטעם, משום ששכלה היה חלוש מלהתבונן, ובמילים אחרות הנחש הצליח לפתוח פתח של ספק אצל האשה. האבן עזרא מבאר שלעומת האשה שהיתה חלושה הנחש "היה הולך בקומה זקופה". כבר אמרנו שכאשר אדם רוצה לשכנע את חברו הוא צריך להקרין בטחון ועמידה יציבה, בלי זה, זה פשוט לא ילך ואכן כך הנחש פעל, הוא קלט את האשה שהיא חלושה ובאה אליה בזקיפות קומה. אך עדין הדברים תמוהים, חלשה ככל שתהיה, איך יתכן שהיא מניחה דברי אלוקים חיים ובוחרת ללכת אחר דברי ההבל של הנחש?

ספק ברוחניות נובע מוודאות בתאוות

10-13 – נתבונן בתשובת הנחש לאשה. "ותאמר האשה אל הנחש מפרי עץ הגן נאכל ומפרי עץ אשר בתוך הגן אמר אלוקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותו". הנחש מבלי להתבלבל ומבלי להתבייש אומר את הדבר הבא: "ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמותו". זו כבר חוצפה שאין כדוגמתה הנחש אומר על אלוקים שהוא שקרן והאשה לא מתקוממת, היא שותקת ונשארת להקשיב. מוסיף הנחש ומסביר שאלוקים הוא גם בעל אינטרסים: "כי ידע אלוקים כי

"תשובה". בכוח התשובה יכול האדם להסתכל בכל הצדדים ולהתבונן בכל ענינו וכשכוח זה בריא באדם לא יתכן שלא יכיר בחטאו מיד, והיה ואם לא יכיר מיד יש ראייה ברורה שכוח זה התקלקל אצלו. כעת נסביר את דבריו.

כאשר אין הכרה מידיית בחטא יש בכך גילוי מילתא לכך שאצל האדם יש הסכמה פנימית שהחטא הוא חלק ממנו. הנטייה האנושית של האדם, שכאשר מאשמים אדם בעוון מסוים הוא מיד מתחיל לתרץ את עצמו, גם אם הוא מבין שהוא לא היה בסדר הוא דואג למזער את האשמה ולהסביר מה גרם לו לעשות את המעשה בתקווה שיבינו אותו. הצטדקות זו לא רק שאין בה תועלת אלא היא מגלה עד כמה החטא הוא חלק ממני. כאשר החטא אינו חלק ממני, כאשר אני מרגיש זרות גמורה לחטא אין שום טעם להצטדקות, שהרי ההצטדקות באה להסביר מדוע יש מקום להבין את המעשה. זה ההבדל המהותי שבין אדם הראשון לדוד. ניתן לראות את היסוד הזה בין בני זוג. אחד הדברים שיכולים להקפיץ את בן/בת הזוג הוא שכאשר נאמרת ביקורת הצד המבוקר אומר: סליחה, אבל.... " בדרך כלל המילה אבל הורסת הכל משום שהיא באה להצדיק את המעשה. כשבן או בת הזוג מעבירים ביקורת הם רוצים שהצד השני יבין שהוא לא בסדר וכשהוא מתחיל להצדיק את עצמו זה הורס הכל.

אינני אומר שגם כשלא טעינו, צריך לומר "סליחה טעיתי", אבל כאשר אחד הצדדים נפגע וכל מה שאנו צריכים עכשיו זה להגיע לפיוס, הדרך הטובה ביותר היא לנסות להכנס לנקודת המבט של הנפגע ומתוך נקודת המבט הזו לומר סליחה טעיתי מבלי להוסיף שום דבר נוסף.

19-20 – בנפש החיים יש הסבר נפלא שמחדד לנו את ההבדל שבין המציאות שלפני חטא אדם הראשון למציאות של אחרי החטא. דרך הבנה זו נוכל להבין יותר טוב מה היחס שבין האדם לחטאו. קודם החטא הרע היה חיצוני לאדם. אומנם לאדם היה יכולת בחירה לבחור ברע, אבל האדם כשלעצמו היה טוב גמור והרע היה מחוצה לו. אומנם לאחר החטא התערבו כוחות הרע בתוכו ממש. בספר דע את עצמך, לאחר שמביא את דברי נפש החיים, מבאר שהתערבות הרע בתוך האדם אינה פוגמת בנשמה שהיא תמיד טהורה וכפי שאנו אומרים בכל יום "נשמה שנתת בי טהורה היא", אלא היא מעורבת ברובד הגופני והנפשי של האדם (לפני החטא גם הגוף היה טהור לגמרי ומשום כך לא נצרכו אדם וחווה לבגדים). ההודאה בחטא מבלי לתרץ תירוצים מלמדת על כך שהאדם מחובר לנשמתו וגם אם היה חטא ברובד הגופני והנפשי, אפילו הכי עיקר הדגש של האדם הוא על הנשמה ולכן הוא מרגיש זרות גמורה לחטא ולא רק שהוא אינו מחפש תירוצים אלא הוא סולד מהתירוצים, משום שהתירוצים מסבירים למה יש לו חלק בחטא, לעומת זאת כאשר האדם לא אומר חטאתי אלא מנסה להצדיק את עצמו הוא שם דגש על הצד הגופני והנפשי ומשום כך הוא מרגיש צורך להסביר את מעשיו. בנוסף כאשר אדם לא מבחין בהבדל שבין הנשמה לגוף ולנפש, אלא הכל אצלו כחטיבה אחת, בקלות גמורה הוא יכול ליפול לייאוש ולעצבות שהם כשלעצמם החטא הגדול ביותר ונבאר את הדברים על פי המקורות הבאים.

21-23 – לאחר שהקב"ה לא שעה למנחתו של קין, התגובה של קין היתה: "ויחר לו מאד ויפול על פניו". ריבונו של עולם מיד פונה לקין ואומר: "למה חרה לך ולמה נפלו פניך, הלא אם יטיב שאת ואם לא לפתח חטאת רובץ".

אפילו הכי רצתה התורה ללמד מידת דרך ארץ. שואל ר' אלחנן וסרמן, וכי לימוד על מידת דרך ארץ חשוב יותר מהסכנה שיצאו כופרים? וכי אי אפשר ללמוד את אותה מידת דרך ארץ ממקום אחר וכך לא להשאיר לכופרים מקום לרדות??? אלא שאם נסתכל בכל הדורות, ילדים ומבוגרים לומדים את הרש"י ואצל אף אחד לא התעוררו רגשי כפירה וכל מה שלמדו זה רק מידת דרך ארץ, רק אצל הכופרים שממ"נ הם כבר כפרו וכל מה שהם מנסים זה רק להצדיק את מעשיהם, הם יכולים להתעורר וכביכול להצדיק את דרכם המעוותת. זה מה שאומר המדרש (רש"י לא מביא את הדברים האלו) "הרוצה לטעות יבוא ויטעה", כלומר שמי שרוצה לטעות, מי שקיים אצלו רצון עז לטעות, אל תדאג לו, הוא כבר יבוא ויטעה ואין זה משנה מה תכתוב ואיך תכתוב....

החפץ חיים הביא את העיקרון הזה מנוסח התפילה. יום יום אנו אומרים "אין כאלוקינו, אין כאדוננו - מי כאלוקינו מי כאדוננו". לכאורה התשובה וקדמת לשאלה, ומה ההיגיון? אלא מתרץ ה'חפץ חיים', שמכאן למדים אנו, כי תחילה צריך האדם לנטוע בלבו אמונה זכה וטהורה ש"אין כאלוקינו", ורק לאחר שניטעה בלבו אמונה זו, יש לו רשות לשאול "מי כאלוקינו". כשהשאלות הם תירוץ לעשיית רע אלו אינן שאלות אלא תשובות....

תשובה מידיית מלמדת על חוסר חיבור לחטא

17-18

- מהדברים שראינו אנו מבינים שמאחורי כל חטא עומד רצון עז לחטוא, שהרי ללא רצון לא היה פתח והיצר לא יכול היה להיכנס, עובדה זו יכולה להביא אותנו לתחושה שאנו רעים במהות, תחושה שיכולה להביא לייאוש גדול. כדי להבין את משמעות הדברים נעיין בהתמודדות של אדם הראשון לאחר החטא.

לאחר החטא הקב"ה פונה לאדם ושואל: "מי הגיד לך כי ערום אתה המן העץ אשר צויתך לבלתי אכול ממנו אכלת? אדם לא עונה על השאלה האם אכל או לא, אלא מיד זורק את האשמה על הקב"ה: "ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל" וכפי שמבאר הספורנו שבאמירה זו יחס אשמתו לקונו תמורת התשובה שהיתה ראויה לו. הספורנו מביא דוגמה לתשובה ראויה מדוד. לאחר שנתן הנביא מוכיח את דוד על מעשה בת שבע דוד אומר מילה אחת "חטאתי", למרות שדוד יכול היה לתרץ אלף ואחד תירוצים, הרי גם בגמרא כבר אמרו שכל האומר דוד חטא אינו אלא טועה, דוד היה יכול לומר שלבת שבע היה דין גרושה, ושגם לאוריה היה דין מורד במלכות ואם כן נמצא שלא עשה שום מעשה איסור, אך דוד לא מתרץ, מקבל את התוכחה ומיד אומר חטאתי. שואל ר' ירוחם מה הנפק"מ אם אדם עושה תשובה מידיית או לאחר זמן, הרי בסופו של דבר אדם הראשון היה בתהליך תשובה מאה שלושים שנה, תשובה שכללה עינויים וסיגופים קשים, וכי נוכל לומר שתשובה זו פחותה מאמירתו של דוד "חטאתי"? אלא שר' ירוחם מלמד אותנו יסוד חשוב מאד. בטבעה של ציפור דרור רואים דבר מבהיל, בכל רגע ורגע הציפור הופכת ראשה לכל הצדדים והיא מסתובבת כך מבלי לשקוע במחשבות על אף רגע. כוח זה ניתן לה כדי שתוכל להימלט מרודפיה. אומר ר' ירוחם לפי זה היה ראוי שגם לאדם יהיה כוח זה להפוך פניו כל רגע ולהתבונן אם אין מי שרוצה ללכודו. האמת שגם באדם יש כוח כזה אלא שאצל האדם כוח זה נקרא

וחושך משמשים בערבוביא הוא מצב מקולקל, זיהוי הרע כחלק מאתנו הוא ממש מציאות של אור וחושך משמים בערבוביא. כדי לתקן את המציאות הזו עלינו להגדיר את מקומו של הרע ומקומו של הטוב.

זיהוי נכון של מרכיבי האדם במציאות יוצר אצל האדם עמוד שדרה חזק שמאפשר לו להתמודד בצורה נכונה עם כל אתגרי החיים. לפעמים, קושי לקבל החלטות נובע מהמצב שאדם מערבב את הטוב והרע יחד, כאשר אדם מחובר לנשמתו היכולת לקבל החלטות ולהכריע נעשית קלה ופשוטה הרבה יותר.

שבת שלום ומבורך!!!

שואל השם משמואל מה כל כך רע בכך שנפלו פני קין וכי מה היה עדיף שלא יצטער ויתבייש על כך שהביא קורבן מהתבואה הגרועה ביותר? השם משמואל עונה מה שעונה, אך אנו נביא את תשובת ר' ירוחם. היצר הרע עובד בכמה שלבים, יש את שלב החטא עצמו שהוא כשלעצמו נורא, אך לאחר מכן יש את השלב שהיצר רובץ על האדם, כלומר משאיר אותו מושפל ורוכב עליו. השלב הזה הוא שלב הייאוש והתסכול המשתקף. אומר ר' ירוחם שזו עיקר המטרה של היצר, להגיע לשלב שהוא רובץ על האדם וכמו שאומר ר' ירוחם "כי הנפילה שבעקבות החטא קשה מהחטא". אם נתבונן בדברים בצורה עמוקה יותר נבין מה כל כך נורא בכך שהאדם שרוי בעצבות. העצבות מלמדת על כך שהיצר השתלט על האדם. כאשר אדם מיואש הוא בעצם אומר אין לי כוחות להתמודד ואם נחבר את הדברים לתחילת השיעור יוצא שהאדם אומר: "אני לא רוצה להתמודד". הייאוש והתסכול הוא מנגנון של האדם להכשיר את הנפילה הבאה. בעצם האמירה, אין לי כוח להתמודד, האדם מאפשר לייצר להמשיך לרבוץ עליו ואין כאן שאלה האם תהיה עוד נפילה, אלא מתי תהיה הנפילה. אפשר לבוא ולשאול וכי מה אתה רוצה שנעשה שנקפוץ מרוב שמחה שחטאנו? ממש לא!!! החטא הוא נורא ועל האדם להיכר בחטא ולהצטער על המעשה, אבל יש הבדל גדול בין צער לעצבות, צער הוא ביטוי של הרגשת זרות והתחלת דרך חדשה לעומת עצבות שכפי שאמרנו הוא מנגנון שבא להכשיר את הנפילה הבאה.

הפתרון לדימוי עצמי שלילי נעוץ בהבנה שהעיקר הוא היא הנשמה

24-26 - על הפסוק "וייצר ה' אלוקים את האדם עפר מן האדמה" אומר המדרש שאם זכה האדם אומרים לו אתה קדמת למלאכי השרת ואם לא זכה אומרים לו יתוש קדמך, זבוב קדמך וכו'. שואל ה'יחי ראובן', הרי האדם נברא ביום

השישי ואם כן כיצד יתכן שאם מתנהג יפה הוא משנה את סדר הבריאה עד כדי כך שאומרים לו שבריאתו קדמה למלאכי השרת? מבאר ר' יצחק בלאזר זצ"ל שנכון שגוף האדם נברא

ביום השישי אך נשמתו קדמה לכל הבריאה. ביום השישי הנשמה נכנסה בגוף, אך הנשמה כשלעצמה היתה כבר בראשית הבריאה שהרי כל הבריאה נבראה בשביל האדם. כאשר אדם מחובר לנשמתו, כאשר אדם מחובר לחלק אל-ה ממעל אומרים לו אתה קדמת למלאכי השרת, לא כמחמאה אלא כמציאות, שהרי סוף סוף האדם שם את הדגש על נשמתו שקדמה לכל הבריאה, אך כאשר האדם שם את הדגש על הגוף, על הצרכים הבהמיים שלו הרי שאומרים לו זבוב קדמך, יתוש קדמך.

נחבר את הדברים למהלך שראינו. כאשר אדם מחובר לנשמתו יש הכרה ברורה בין הרע והטוב. האדם מודע לטוב שבו והמודעות הזו מפתחת אצלו אמונה בעצמו ובאישיותו. כאשר האדם מודע לגופו הרי שהוא מזהה את הרע כחלק ממנו וזיהוי זה גורם לו לטשטוש רב וכל ההתמודדות שלו במציאות מעוותת ולקויה. כפי שראינו בתחילת השיעור המצב של אור

